

Moartea și funeraliile lui Piotr Kropotkin

Emma Goldman

1921

Când am ajuns la Moscova în ianuarie 1921, am aflat că Piotr Kropotkin fusese lovit de pneumonie. M-am oferit imediat să îl îngrijesc, dar din moment ce o asistentă se ocupa deja de sarcina aceasta, iarocioaba familiei Kropotkin era prea mică pentru a mai putea găzdui alți vizitatori, am ajuns la înțelegerea ca Sasha Kropotkin, care se afla la Moscova pe vremea aceea, să meargă la Dmitrov pentru a afla dacă este nevoie de mine. Mai înainte aranjasem o călătorie pentru Petrograd în ziua următoare. Până în clipa plecării am așteptat un răspuns dinspre sat; neprimind niciun astfel de răspuns, am tras concluzia că starea lui Kropotkin se îmbunătățise. Două zile mai târziu, în Petrograd, am fost informată de Ravitch că starea lui Kropotkin se înrăutățise și că mi se cerea prezența de îndată la Moscova. Am pornit imediat, dar din nefericire trenul meu avea o întârziere de zece ore, astfel că am sosit la Moscova prea târziu pentru a prinde o legătură spre Dmitrov. La acea vreme nu existau trenuri de dimineață către sat și de-abia în seara zilei de 7 februarie m-am putut îmbarca într-un tren spre acea destinație. Apoi locomotiva a plecat după combustibil și nu s-a mai întors până la ora 1 dimineața. Când am ajuns în cele din urmă la căsuța familiei Kropotkin, pe data de 8 februarie, am aflat vestea îngrozitoare că Piotr murise cu aproximativ o oră în urmă. Acesta a cerut de mai multe ori să mă vadă, dar eu nu am fost acolo pentru a-mi putea oferi serviciile din urmă iubitului meu învățător și tovarăș, unul dintre cele mai mari și mai nobile suflete ale lumii. Nu mi-a fost dat să mă aflu lângă acesta în ultimele sale ceasuri. Aș fi putut cel puțin să rămân până în clipa în care ar fi fost condus către locul său final de odihnă.

Două lucruri mă impresionaseră în cele două vizite precedente pe care i le făcusem lui Kropotkin: lipsa sa de resentimente față de bolșevici, și faptul că niciodată nu făcuse trimitere la greutățile și lipsurile de care suferea. De abia în acele clipe, în timp ce familia se îngrijea de funeralii, am aflat unele amănunte din viața sa sub regimul bolșevic. În prima parte a anului 1918 Kropotkin grupase în jurul său pe unii din cei mai capabili specialiști în economia politică. Scopul său era acela de a realiza un studiu minuțios al resurselor Rusiei, de a redacta aceste rezultate în monografii și de a le înmâna pentru a fi utilizate în reconstrucția industrială a țării. Kropotkin a fost redactorul șef al acestui demers. Un volum a fost terminat, dar niciodată publicat. Liga Federalistă, așa cum era cunoscută această adunare științifică, a fost dizolvată de către guvern și toate materialele au fost confiscate.

De două ori au fost apartamentele familiei Kropotkin din Moscova rechiziționate și familia obligată să găsească alte locuințe. După aceste experiențe familia Kropotkin a fost nevoită să se mute la Dmitrov, unde bătrânul Piotr a devenit un exilat involuntar. Kropotkin, în al cărui cămin în trecut se strâneau cele mai scilpitoare minți din toate zările posibile, era forțat acum să ducă existența unui pustnic. Singurii săi vizitatori erau țărani și muncitorii din sat și unii intelectuali, al căror obicei era să sosească la el cu necazurile și problemele lor. El a păstrat mereu contactul cu lumea prin numeroase publicații, dar în Dmitrov nu avea acces la aceste resurse. Singurele sale canale de informare erau acum cele două ziare guvernamentale, *Pravda* și *Izvestia*. Pe când trăia în sat a avut de depășit mari piedici și în timp ce lucra la noua sa carte despre Etică. Era înfometat intelectual, lucru care pentru el era o formă de tortură mai teribilă decât subnutriția fizică. Este adevărat că i se oferea o rație mai bună decât unei persoane de rând, dar chiar și aceea era insuficientă pentru a-i menține puterile aflate în declin. Din fericire mai primea ocazional sprijin din diferite surse sub formă de provizii. Tovarășii săi din afara țării, precum și anarhiștii din Ucraina, îi trimiteau deseori pachete cu mâncare. Odată a primit niște daruri de la Mahno, la acea vreme considerat de bolșevici teroarea contra-revoluționară din sudul Rusiei. Familia Kropotkin resimțea, în special, lipsa luminii. Când i-am vizitat în 1920 se considerau norocoși dacă reușeau să lumineze chiar și o cameră. Mare parte din timp, Kropotkin lucra la lumina tremurândă a unei micuțe lampe cu petrol care aproape l-a orbit. În timpul scurtelor ore de lumină naturală își transcria notițele cu o mașină de scris, tastând încet și cu mare greutate fiecare literă.

Totuși, nu propriul său disconfort i-a subminat puterile. Acest lucru s-a produs ca urmare a gândului că Revoluția a eșuat, greutăților prin care trecea Rusia, persecuțiile, nenumeratele execuții, ce au transformat ultimii doi ani ai vieții sale într-o profundă tragedie. În două rânduri a încercat să-i aducă în simțiri pe conducătorii Rusiei: o dată protestând împotriva suprimării tuturor publicațiilor non-Comuniste; și încă o dată protestând împotriva practicilor barbare ale luării de ostateci. Încă din momentul când CEKA și-a început activitățile, guvernul bolșevic a acceptat luarea de ostateci.

Vârșnici și tineri, mame, tați, surori, frați, chiar și copii, au fost ținuți ostateci pentru presupusa nedreptate comisă de o rudă, despre care deseori nu știau mai nimic. Kropotkin a considerat aceste metode nejustificabile indiferent de circumstanțe.

În toamna anului 1920 membri ai Partidului Revoluționar Social care reușiseră să treacă granița au amenințat cu represalii dacă ar fi continuat persecuția tovarășilor lor de către comuniști. Guvernul bolșevic a anunțat în organele oficiale de presă că pentru fiecare victimă din rândul comuniștilor va executa zece membri ai Revoluționarilor Sociali. În acel moment faimoasa revoluționară Vera Figner și Piotr Kropotkin și-au trimis scrisorile de protest către puterile conducătoare ale Rusiei. În ele subliniau că asemenea practici reprezentau cea mai urâtă pată pe Revoluția Rusă și un episod funest care a produs deja rezultate teribile ca urmare: istoria nu va uita niciodată folosirea unor asemenea metode.

Celălalt protest a fost ca răspuns la planul guvernului de a „lichida” toate instituțiile private de publicare, inclusiv pe acelea ale cooperativelor. Protestul a fost adresat Prezidiului Congresului Sovietelor Ruse, aflat atunci în plină sesiune. Este interesant de remarcat că și Gorki, el însuși un funcționar al Comisariatului pentru Educație, trimisese o scrisoare de protest similară. În această declarație, Kropotkin cerea să se acorde atenție pericolului reprezentat de o asemenea măsură pentru tot ce însemna progres, de fapt, pentru toate ideile, și sublinia că un asemenea monopol de stat ar face munca creativă practic imposibilă. Dar protestele n-au avut niciun rezultat. Prin urmare Kropotkin a simțit că este în zadar să faci apel la un guvern înnebunit de putere.

În timpul celor două zile pe care le-am petrecut în gospodăria familiei Kropotkin am aflat mai multe despre viața sa personală decât în toți acei ani în care l-am cunoscut. Chiar și cei mai apropiați prieteni ai săi nu știau de faptul că Piotr Kropotkin era un artist și un muzician foarte talentat. Printre bunurile sale personale am descoperit o colecție de desene de mare valoare. Iubea cu pasiune muzica și era la rândul său un muzician cu o înzestrare neobișnuită. Mare parte din timpul său liber îl petrecea cântând la pian.

Iar acum era așezat pe canapeaua sa din micuța cameră de studiu, de parcă ar fi dormit în pace, înfățișarea sa fiind la fel de blândă în moarte cum fusese și în viață. Mii de oameni au făcut pelerinaje la cocioaba familiei Kropotkin pentru a-și aduce ultimele omagii acestui mare fiu al Rusiei. Atunci când rămășițele sale au fost purtate către gară pentru a fi duse la Moscova, întreaga populație a satului a participat la impresionanta procesiune funerară pentru a-și exprima cea din urmă salutare plină de afecțiune față de acest om care a trăit printre ei ca un prieten și tovarăș.

Prietenii și tovarășii lui Kropotkin au decis că organizațiile anarhiste trebuiau să fie pe deplin responsabile de organizarea funeraliilor, iar o Comisie pentru Funeraliile lui Piotr Kropotkin s-a format în Moscova, constând din reprezentanții diferitelor grupuri anarhiste. Comitetul l-a contactat pe Lenin, cerându-i să ordone eliberarea tuturor anarhiștilor arestați din capitală pentru a le oferi șansa de a participa la funeralii.

Din pricina naționalizării tuturor mijloacelor publice de transport, a tipografiilor, etc, Comisia Anarhistă pentru Funeralii a fost forțată să solicite Sovietului din Moscova sprijinul pentru îndeplinirea cu succes a programului funerar. Anarhiștii nemaiavând propria lor presă, Comisia a trebuit să ceară autorităților publicarea chestiunilor necesare pentru aranjamentele funerare. După ce s-au purtat discuții considerabile, a fost acordată permisiunea de a se tipări doi fluturași, precum și publicarea unui buletin de patru pagini pentru comemorarea lui Piotr Kropotkin. Comisia a cerut ca buletinul să fie lansat fără cenzură și a afirmat că subiectul va consta în aprecieri la adresa iubitului tovarăș, fără a se atinge alte chestiuni polemice. Această cerință a fost refuzată categoric. Neavând de ales, Comisia a trebuit să se supună și să trimită manuscrisele spre a trece prin cenzură. Pentru a preveni posibilitatea de a rămâne fără un număr memorial din cauza tacticilor de întârziere ale guvernului, Comisia Funerară a decis să redeschidă pe proprie răspundere, un birou anarhist de tipărire ce fusese închis de guvern. Buletinul și cei doi fluturași au fost tipărite în acea locație.

Ca răspuns la adresa trimisă lui Lenin, Comitetul Central Executiv al Sovietelor a decis „să propună Comisiei Extraordinare Rusești (*Veh-Tcheka*) eliberarea, după propria judecată, anarhiștilor întemnițați pentru a lua parte la funeraliile lui Piotr A. Kropotkin.” Delegații trimiși la Tcheka au fost întrebați

dacă Comisia Funerară poate garanta întoarcerea prizonierilor. Aceștia au replicat că chestiunea nu fusese discutată. Prin urmare Tcheka a refuzat eliberarea anarhiștilor. Comisia Funerară, informată de această nouă turnură a situației, a garantat imediat întoarcerea prizonierilor după încheierea funeraliilor. În consecință Tcheka a replicat că „nu există în arest anarhiști care, potrivit judecății Președintelui Comisiei Extraordinare, ar putea fi eliberați pentru funeralii.”

Rămășițele decedatului au fost depuse cu mare pompă în Sala Coloanelor din Templul Muncii din Moscova. În dimineața funeraliilor, Comisia Funerară Kropotkin a decis informarea oamenilor strânsi cu privire la încălcarea angajamentului din partea autorităților și în mod demonstrativ a hotărât retragerea din Templu a tuturor coroanelor depuse de organisme Comuniste oficiale. Temându-se de expunerea publică, reprezentanții Sovietului din Moscova au promis categoric că toți anarhiștii închiși în Moscova vor fi eliberați imediat pentru a lua parte la funeralii. Dar și această promisiune a fost încălcată, doar șapte dintre anarhiști fiind eliberați din „arestul intern” al Comisiei Extraordinare. Niciunul dintre anarhiștii închiși la Butyrki nu a participat la funeralii. Explicația oficială a fost că cei douăzeci de anarhiști întemnițați în acea închisoare au refuzat să accepte oferta autorităților. Ulterior am vizitat prizonierii pentru a stabili exact situația. Aceștia m-au informat că un reprezentant al Comisiei Extraordinare a insistat asupra participării *individuale*, făcând excepții în unele cazuri. Anarhiștii, conștienți că promisiunea eliberării temporare era una *colectivă*, au cerut ca angajamentul să fie respectat. Reprezentantul Tcheka a afirmat că a mers pentru a telefona spre consultare autorităților mai înalte. Nu s-a mai întors.

Funeraliile au oferit o imagine impresionantă. A fost o demonstrație unică, nemaivăzută în vreo altă țară. Rânduri lungi de membri ai organizațiilor anarhiste, ai sindicatelor, ai societăților științifice și literare și organismelor de studenți au mărșăluit timp de peste două ore de la Templul Muncii la locul de înhumare, aflat la o distanță de șapte verste (aproape 5 mile; – circa 8 km, n. tr.). Procesiunea a fost condusă de studenți și copii care purtau coroanele trimise de diferitele organizații. Drapeluri anarhiste negre și embleme socialiste de un roșu aprins au plutit deasupra mulțimii. Procesiunea lungă de mile s-a lipsit în întregime de serviciile gardienilor oficiali ai păcii. O ordine perfectă a fost menținută de mulțimea de oameni care s-a organizat spontan în mai multe rânduri, în timp ce studenții și muncitorii au format un lanț viu de ambele părți ale participanților la marș. Trecând pe lângă muzeul Tolstoi, cortegiul s-a oprit, iar steagurile au fost coborâte în memoria unui alt mare fiu al Rusiei. Un grup de adepți ai lui Tolstoi au interpretat pe treptele muzeului Marșul Funebru al lui Chopin ca o expresie a dragostei și respectului lor pentru Kropotkin.

Scânteietorul soare de iarnă se cufunda în spatele orizontului în clipa când rămășițele lui Kropotkin au fost coborâte în mormânt, asta după ce oratori aparținând multor tendințe politice și-au adus ultimul omagiu marelui lor învățător și tovarăș.

Biblioteca Anarhistă

Emma Goldman
Moartea și funeraliile lui Piotr Kropotkin
1921

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org